

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

LA VILA JOIOSA

LA MARINA BAIXA

ACADEMIA
VALENCIANA
DE LINGÜA

AJUNTAMENT
DE LA VILA JOIOSA

ICV
INSTITUT
CARTOGRÀFIC
VALENCIÀ

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Lingüísticotècnics

RECURS

M. Lluïsa Esquerdo Vaello

TEXT

M. Lluïsa Esquerdo Vaello

Agustí Galiana Soriano

GRAFISME

Esperança Martínez Molina

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
La Vila Joiosa, 242

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 963 874 023
Adreça electrònica: avl@gva.es

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de la Vila Joiosa

ISBN: 978-84-482-6632-5
Depòsit legal: V-3259-2021

Impressió: gràfiques **vimar**
Ajuntament de Vila Joiosa • Tel. 96 159 42 30 • Pça Nova • València

www.avl.gva.es

LA VILA JOIOSA

El municipi de la Vila Joiosa s'ha considerat la capital històrica i tradicional de la Marina Baixa. El terme municipal té 59,2 km² i fita al sud-est amb el mar Mediterrani; al nord, amb Finestrat; a l'oest, amb Orxeta, i al sud-oest amb el Campello i Aigües (només en un punt). El municipi té 34.673 habitants, anomenats *vilers* i *vileres*. Travessen el terme l'autopista AP-7, la carretera N-332 i la via del tren de la Marina, que discorren en paral·lel a la costa, pel corredor litoral que deixen les serres Bètiques. En el terme desemboquen dos rius procedents d'aquestes serres: el riu Amadòrio o de la Vila (que naix a Aitana) i el riu de Torres (que naix al Puigcampana). Entre els dos rius hi ha una plana al·luvial agrícola. La població es troba a la vora del primer dels rius. El clima és molt eixut i els rius porten poca aigua. Al riu de la Vila, prop de la fita amb Orxeta, hi ha l'embassament d'Amadòrio. El punt més alt del terme l'ocupa la serra d'Orxeta, amb uns 665 metres d'altitud. El terç més occidental del terme és muntanyós i principalment forestal. A ponent del riu de la Vila, la serra de la Mola separa els termes de la Vila Joiosa i Orxeta, i els seus punts més elevats són l'alt de la Cantarella i el Cantal, amb uns 490 metres d'altitud. El nom antic del Cantal era el *cantal de la Mola*, que és la mola que figura com a límit del regne de València en els Furs i en altres documents antics.

La població va ser fundada pel conseller reial Bernat de Sarrià l'any 1301, amb el nom de *vila de Vilajoiosa*, a l'extrem del regne de València, al lloc on tocava la mar la frontera acordada per Jaume I en el Tractat d'Almirra. Després d'un temps a mans de l'Orde de Sant Jaume i de diversos senyors feudals, va tornar a mans reials l'any 1443, en temps d'Alfons el Magnànim.

La denominació tradicional, *Vilajoiosa*, ben documentada en texts antics, apareix alguna volta reduïda a *Vilajosa* i, des de finals del segle XIX, com a *la Vila*, que és encara a l'hora d'ara la denominació popular. Durant els anys de la transició, es va fer cooficial la denominació en valencià amb una fórmula que combina la denominació antiga amb la moderna: *la Vila Joiosa*.

El nucli urbà està emmurallat. En aquest lloc hi va haver una ciutat iberoromana, molt probablement l'anomenada *Allon*, de la qual queden nombroses restes arqueològiques. Tanmateix, des del final de l'Imperi romà, en què va ser abandonat, el lloc va restar despoblat. L'únic poblament andalusí va ser el de diverses alqueries disperses per l'interior del terme i vora els rius, que han donat el seu nom a algunes partides, com ara *l'Almiserà*, *el Torres* o *l'Alcocó*. En aquest sector interior més agrícola hi ha *l'Ermita*, el segon nucli de població del terme.

En diversos plets al llarg dels segles XVII i XVIII, Alacant va aconseguir incorporar uns 15 km² del terme antic de la Vila Joiosa, que després van ser cedits al Campello (1901), arran de la segregació d'Alacant.

A l'extrem est del terme hi ha la partida de la Cala, compartida entre la Vila Joiosa, Finestrat i Benidorm, amb unes fites que han sigut motiu de discòrdia entre els tres pobles i que encara no s'han fixat oficialment de manera definitiva.

Al llarg dels 15 km de litoral alternen penya-segats baixos i platges; entre aquestes últimes destaquem les de la Vila i del Paraís. La costa va ser escenari d'una intensa activitat protagonitzada per pirates, en resposta a la qual es van construir dos torres de guaita: la d'Aguiló (a la Cala) i la de Giraleix (al Xarco). L'escut municipal mostra un castell vora mar, amb una torre de guaita a cada banda, i les barres d'Aragó al damunt.

En la punta de l'Alcocó, uns dos quilòmetres a llevant del nucli urbà, es va construir a principis del segle XX el port esportiu i de pesca, activitat important en totes les èpoques. La marina mercant, la cordelleria i la fabricació de xocolata han sigut també ocupacions tradicionals dels vilers i vileres.

La Vila Joiosa va assolir la categoria de ciutat l'any 1911, atorgada per Alfons XIII. Durant la segona mitat del segle XX el sector de servicis ha guanyat molta importància en relació amb el turisme, per la proximitat a Benidorm.

ELEMENTS FÍSICS

Orografia

Alt de Coixet
Alt de Jeroni
Alt de l'Olivonet
Alt de la Cantarella
Alt de la Castilla
Alt de la Sanxa
Alt de Làzero
Alt de Peres
Alt de Petillo
Alt de Purè
Alt de Sebastià
Alt de Serena
Alt de Sorell
Alt de Tàsio
Alt de Ximo
Alt del Paller
Alt del Salomó
Clot de Major
Clot del Nòvio
Cova de Gabriela
Cova de Milhòmens
Cova del Catxorret
Cova del Puntero
el Bellpuig
el Cantal
el Cantalet
el Cargado
el Galandú
el Sequeret
el Voladoret
Estret de la Robella
Foia Ampla
Foia Borrasca
Foia de Carransa
Foia de l'Agüela
Foia de l'Apotecari
Foia de l'Hereu
Foia de la Gerra
Foia de la Nàsia
Foia de Llobet
Foia de Major
Foia de Maria la Gran
Foia de Morales
Foia de Pollet
Foia de Samper
Foia de Santa Marta
Foia de Soriano
Foia de Valor
Foia del Bacoreral
Foia del Flare
Foia del Pati
Foia del Poll
Foia del Príncep
Foia del Riu
Foia dels Parrals
Foia Vella
Foies Granades
Foieteta de l'Escrucó
la Mallada del Llop
la Malladeta
la Moratella
la Moratella Grossa
les Moratelles
Lloma d'Enmig
Pla de Cogullada
Racó de Don Juan
Racó de Juanillo
Racó de la Serp
Racó de Masó
Racó de Meregilda
Racó de Morter
Rastell de Calderetes
Rastell de la Caleta
Rastell de la Foia Ampla

Rastell de les Àligues
Rastell de Valor
Rastell del Beato
Rastell del Moro
Rastellera Baixa
Serra d'Aguiló
Serra d'Orxeta
Serra de la Mola
Tossal de l'Ermiteta
Tossal de l'Espeja
Tossal de la Manca
Tossal de la Nina
Tossal de la Torre
Tossal de la Torreta
Tossal de la Vella
Tossal de les Talaies
Tossal de Mingot

Tossal de Morant
Tossal de Mosquera
Tossal del Batle
Tossal del Carxot
Tossal del Cupet
Tossal del Ganxo
Tossal del Meno
Tossal del Molló
Tossal del Puntero
Tossal del Rajol
Tossal Llarg
Tossalet de Juanillo
Tossalet de Melasses
Tossalet de Parrussa
Tossals de Damunt l'Horta
Tossals de la Pobrea

Relleu litoral i marítim

Cala de Finestrat
Cala de l'Aigüera
Cala del Xarco
Cala Fonda
Platja de l'Almadrava
Platja de l'Antoneta
Platja de l'Esparralló
Platja de la Caleta
Platja de la Vila
Platja de les Puntetes del Moro
Platja del Bol Nou
Platja del Carritxal
Platja del Paraís
Platja del Racó de Conill
Platja del Tio Roig del Pal

Platja del Torres
Platja dels Estudiants
Punta de Gamell
Punta de l'Aigüera
Punta de l'Alcocó
Punta de l'Arsenal
Punta de la Venta
Punta de Xaonell
Punta del Bol Nou
Punta del Moro
Punta del Xarco
Punta Llissera
Punta Plana
Racó de l'Almuixó

PRESENCIA HUMANA

Poblament

Barri de Sant Joan
Barri de Triana
Casa d'Úrrios
Casa de Ballester
Casa de l'Advocat
Casa de l'Alfondó
Casa de l'Argent
Casa de la Barbera
 dels Aragonesos
Casa de la Coveta
Casa de la Mediassa
Casa de la Pileta
Casa de la Punteta
Casa de la Teulada Negra
Casa de Mingot
Casa de Serena
Casa del Devot
Casa del Llup
Casa del Raconet
Casa del Salt
Casa del Soldat
Casa dels Aragonesos
Casa dels Pinets
Casa dels Portellets
Cases de la Barbera
Caseta de Frederic
Caseta de Valor
Caseta dels Carabiners

el Pont
el Xarquet
els Corral Junts
Finca de Carratalà
Finca de Centelles
Finca de la Mitja Llegua
Finca de Penilla
Finca de Senabre
Finca del Cupet
Finca dels Banyets
l'Ermita
la Cala
la Vila Joiosa
Portes Negres
Porxes
Residencial Platja
 dels Estudiants
Sant Antoni
Torre del Carritxal
Urbanització El Galandú
Urbanització El Torres
Urbanització Els Plans
Urbanització Gasparot
Urbanització Montiboli
Urbanització Montsol
Urbanització Sainvi
Venta del Xarco

Vies de comunicació

Camí de l'Aigüeta
Camí de l'Aixiuili
Camí de l'Almiserà
Camí de la Pileta
Camí de la Robella
Camí del Montiboli
Camí del Murtet
Camí del Salomó
Camí dels Banyets

Camí dels Molins
Camí Vell d'Alacant
Carretera d'Orxeta
Carretera de Benidorm
Carretera de Finestrat
Ferrocarril Alacant-Dénia
Pont de Gavelletes
Pont Vell

Altres llocs d'interés

Casino
Cementeri
Creu de Pedra
el Drago
Ermita de Sant Isidre
Hospital Comarcal
de la Marina Baixa
Instal·lacions Esportives
la Torreta
Molí d'Antoni Vicent
Molí de Baix

Molí de l'Alcocó
Olivera Grossa
Pedrera
Polígon Industrial El Torres
Pont del Salt d'en Gil
Roca Encantada
Tanatori
Torre d'Aguiló
Torre de Sant Josep
Torre del Xarco

HIDROGRAFIA, PARTIDES I PARATGES

Hidrografia natural

Barranc de Ferrandis
Barranc de l'Aigüeta
Barranc de l'Alfarella
Barranc de l'Alfondó
Barranc de l'Arginent
Barranc de la Cala
Barranc de la Coca
Barranc de la Robella
Barranc de les Rancalloses
Barranc de Sala

Barranc del Blanco
Barranc del Carabassot
Barranc del Carritxal
Barranc del Pantanet
Barranc del Salomó
Barranc del Volador
Barranc del Xarco
Barranquet de l'Arquet
Barranquet de la Robella
Font d'Urrios

Font de Baldoví
Font de l'Alcavó
Font de l'Alfondó
Font de la Penyeta
Font de la Robella
Font de Mitxorot
Font de Penilla

Font del Caragol
Font del Ribàs
Riu Amadòrio (o de la Vila)
Riu de la Tapiada
Riu de Torres
Toll de Calderetes
Toll del Carabassot

Hidrografia artificial

Assut del Torres
Bassa de l'Alfondó
Bassa de Penilla

Bassa dels Gitanos
Embassament d'Amadòrio

Partides i paratges

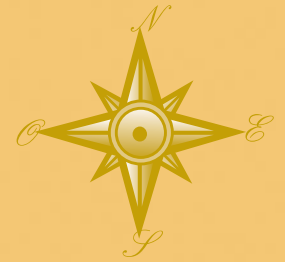
Buida-sacs
Damunt l'Horta
el Braç del Mangraner
el Carabassot
el Carritxal
el Mitjanet
el Montiboli
el Moro
el Murtet
el Palmissar
el Paradís
el Partidor
el Pla
el Pla de Figueretes
el Pla de l'Aljub
el Pla de Lloret
el Pla de Pere Miquel
el Pla de Ramassal
el Saladar
el Salomó
el Salt
el Secanet
el Serrano
el Torres
el Xarco

els Alfondonets
els Banyets
els Ribassos
l'Aigüeta
l'Aixiuilis
l'Alcocó
l'Alfarella
l'Alfondó
l'Algoleja
l'Almiserà
l'Antequera
l'Arginent
l'Arsenal
l'Era de Soler
la Bodega
la Cala
la Costera de Major
la Coveta
la Foradada
la Pileta
la Rancallosa
la Robella
la Sanxa
la Tellerola
la Torreta

les Barberes
les Bordes
les Foietes d'Horta
les Jovades
les Llibes
les Mediasses
les Setines

les Solsides
les Talaies
Racó de Conill
Racó de l'Albardat
Racó del Dido
Rodacucos
Xautxelles

Elements físics

Hidrografia, partides i paratges

